

Muinais. Toim. $\frac{2574}{47} 14$

Jaap. I $\frac{10}{1914}$

7

Muinaistieteelliselle Toimikunnalle.

Jätän läten suunnitteen Muinaistietel-
liseen Toimikunnalle kertomuksen
lokakuussa 1913 Mskelan pitäjän For-
Kylän Naaterin kotohaassa Valtionar-
keolaagii määräyksestä toimittamistani
kaivauksista. Helmenjuna 10 p. tammik. 1914.

Aarne Ruoponen.

Kertomus kaivauksista
Uuskolan pitäjän Tsakylän
Nakterin kotohaassa Kata-
jämsän palstatilan asuin-
rakennuksen paikalla 9-13/X
1914.3. ja ~~kesäk. 1914.~~
Teknyt
Arno Ruoponen.

Kertomukseen kuuluu
6 karttaa, 10 valakuvaa
(12 levyä) ja H. M. l.
6459: 1-78. ja ~~6668-6669.~~

Arvo 1913.

Viime lokakuun 7 p. ilmoitti hra Niilo Kallio amanuensis Taurinens kauden Historiallisessa Museossa, että Uuskelan pitäjän Tsakylän Nahterin talon ketohuone oli rakennuksen perustusta kaivettaessa löydetty useampia rautakauden muinaisheiniä, jonka juuresta työt kaivauspaikalla oli keskeytetty ja odotettiin siunne jotakin museon vikaalijaa paikkaa tutkimaan. Koska kysymyksessä oli nähtävästi hautalöytö, määräsivät vartiomarkkologit tähän tehtävään alkunjoittaneen, joka silloin hoiti amanuensis, tahtori A. Hackmanin viransijaisuutta.

Kainittu, jo ennustaan löydöstään tunnettu Nahterin ketohuone on Salon kauppalaista n. 2 km ja Uuskelan kirkosta n. 3 km joksenteen pohjoiseen Suomäen kaakkoisrintamalla Uuskelan l. Salonjoen luoteispuolella. Suomäki on yksi niistä mäkkä, jotka luoteessa rajoittavat Uuskelanjoen laaksoa ja joista muinaistieteellisesti erikoisen huomattavia ovat Halikon rajat ja Tsakylän väliset kalme mäkeä, lounasta koilliseen luoteltuna Hyypermäki, joka niistä on korkein (hra V. J. Kallion mittauksen mukaan on sen laki n. 70 m ylempänä Salonjoen pintaa sen kahdella), pukeena-

lainen Hornåli ja Palomäki. Näiden on-
kien kaakkois- ja itärinteillä on runsas-
sti hautausmaanoita, joista useampia on
jo tutkittu ja on niistä tullut etille, yk-
tä pronssikautista erinomaista lukuunottamatta,
erittäin varhaiselta rautakaudelta, tar-
keimmia määrätien 300-600-luvulta). Erikois-
sesti mainittava seikka on, että hautausmaanoita
ei ole enää Nyypermäestä mereen päin olevien
mäkien rinteillä eikä myöskään Nskelanjoen
kaakkoispuolella vastapäätä mainittuja mäkisiä ole-
vien suorien jäkäläaksoon päin viettäville rin-
teillä. Ilmeisesti on vainajien lepaajat pääosin
toin kuin pronssikaudella, taludatu tiivistä etään-
mäki merestä lähelle viljavainiota ja auvin-
jon nousu puolelle rinteille.

Isre löytöpaikka on etelässä Ketohaan etelä-
nurkassa²⁾. Isomäen itärinteellä on kaivaus-
paikalta jälkeenkäin paljoiseen, paljas n. suo-
teesta kaakkoon kulkeva kallioharjanne, jonka
laella on useampia hautausmaanoita ja korkein-
malla kohdalla olevan saunion aivan vieressä A.M.
Touren osittain tutk. kes. 1912³⁾ (ks. kuvat 1-2). Tä-
män kallion S-puolella olevasta kaivauksesta läh-
teek etelään pieni matala ja kapea kangaskarjan-
ne, jonka eteläpäässä¹⁾ (alvalla kieltekköellä)
löytöpaikka on. Löytö-
paikan kohdalla viettää Kangas kaakkoon päin jär-
venkän jyrkästi n. 2,5 m (tämä rinteellä on alem-
pana rinteellä jotakuinkin isoja maaperäisiä kiviä),
länteen päin alenee se turkki luonnollisesti
vähän suoperäiseen metsämaahan, etelään
päin jatkuu sitä kaivauspaikalta n. 20 m Ketolan

¹⁾ ks. Hackman, Die äster Eisenzeit I ss 34-37 & 364-65, S.M. —
F.M. XIV (1907) s 86 ss. F.M. XVII (1911) ss 50-51; H.M. l. 5580:1-121, 5614:1-8.

ja H. M. l. 6125:1-30

²⁾ Nskelan kirkko on paikalta n. 3 km S S E.

³⁾ H. M. l. 6125:1-30 ja H. M. top. ark.

lakkotilan puolella alkavien peittoihin saak-
ka (ks. Kartta I, kuvat 3-4). Löytöpaikka
on 35-36 m:ä ylempänä Uskelan joen pintaa
sen kaudalla). Maa on hietoperäistä, ylempänä (jok-
seenkin muduista N:IV-XV ylöspäin) alkuun saveusehkaista.

Puuseppä Evert Mäkelä, asuu Uskelan Iso-
Kylässä, oli pojalleen Arvelin Mäkelälle ostanut
Kastorin Kotohaan etelä-murhasta jätteen ryh-
tyen viime lokakuun alussa raivaamaan rakennus-
sen perustusta puhealalaiselle löytöpaikalle. Siinä
kasvoi tiheä ^(joka mukaan paikalla on nyt tietyt katojamaakri) katajapensaitikko, ja jonka peitossa
hautarauniot alivat, ja kun pensaat oli hakattu
pois, tuli tähtöinä näkyviin kaivauspaikan luo-
telispuolella oleva, kaivamatta jätetty raunio (6
Kartalla I; näky myös kartoilla II ja III; kuva 5). Muut
rauniot olivat vahvan ruokamullan („katajan-
gurimullan“) peitossa²⁾. Puuseppä Mäkelä kertoi
myös „vähän epäileensä“ kalnea isoa kiveä²⁾
(ruuduissa N-O: VIII-XI; kuvat 6-7), joihin ka pe-
rustustyöt sittemmin kerkeytyivät. Näistä kivis-
tä kaakkoon ja itään olevalla alueella (n. 35 m²),
joka ehdittiin raivata kivistä puhtaaksi, enenevien
löytöesineet ilmaantuvivat, ^(ks. Kartta II) oli samoin Mäkelän il-
moitusten mukaan ollut useampia isoja kiviä,
ei kuitenkaan yhtään niin isoa, kuin kalne-
äskien mainitua, mutta nämä eivät olleet kor-
tojan mukaan miinkäänlaisessa kehässä tahi
järjestyksessä toisiinsa nähden. „Maakiviksi“ oi-
ketoja niitä luullut. Pikkakivinä oli vähän. Pai-
kalta oli ensin Turve kaivettu ja kivet väännetty
ylös; osa niistä oli visitetty näsen rinnettä

1) Kitta oletta Hyppymäen rinteellä olevan vanutehtaan
vajaa murhasta, joka yliopp. V. J. Kallion rivelleerauksen
mukaan on 33,35 m Uskelan joen pintaa ylempänä. Us-
kelanjoki on täällä n. 1-2 m meren pintaa ylempänä.

2) Puuseppä Heinonen kertoi kes. 1912 nähtänsensä tällä raunio-
lla Tansgrenille, joka oli pitämät silä hyvin epäselvänä,
merkkien sen kuitenkin muistis.

alus, jätävästön osa jätettiin jägelles kivijalkaan käytettäväksi. Tämän jälkeen oli maata tarvitettu. Tasoitustyössä oli talonni löydetty kaudasta a (kartat II ja IV) rannerengas ja ketjunliite (6459:1-2), kaudasta b veitri (6459:3) ja kaudasta c kahden ison kiven välistä n. 20-30 s:miä syvästä kalli-keihäänkärkeä ja veitri (6459:5-7) sekä Aamal-ta kaarta muutama erille vetäessä (siis mah-dollisesti alemmaa) kappale kultaisesta kau-lareukaasta (6459:4) ja vähän liuta (6459:8). Viimeksi mainitulla paikalla oli myös ollut mustaa maata ja nakea (ks. kuvat 6 ja 7; kartta V).

Tästä raivatulta alueelta, missä vielä oli 10-20 sm:iä vahva, liikkainen, harmaa tietokerros, euseenkuin korkeuuden maa alkoi, ja missä erineet eivät liene joutuneet kovinkaan kauas alkuperäisistä asemistään, löytyi hietaa seulaan nostessa kaudasta 1 (kartta II, mikä löyö-koh-dat, samoin kuin kartalle IV, merkityt vinoristeillä) proxime rannerengas (6459:9), kaudasta 2 ja b kautena eri kappaleena kivien väälämissä vähän vahingoittunut salkki (6459:10), kaudasta 3 ket-junliite (juomasarvosta, kuten eukä myös 6459:3, 6459:11), kaudasta 4 n:n mustoinen rautasiine (6459:12), kaudasta 5 kultareuka 6459:4 pala-neu^(6459:13) kaudasta 6 palanen hopeisesta kaulareu-kaasta (6459:14), kaudasta 7 palanen kultareu-kaasta 6459:4, 13 (6459:15), kaudasta 8 pieneh-koristeuulan kaartaosa sekä näutävästi sen päässä olevassa reukaassa, joka oli särkyneet, ollut pieni proxime rengas, mikä viimeksi mainittu Helsingin matkalla valitettavasti oli rikkoutunut (6459:16), kaudasta 9, missä maakerros lähinnä korkeu-donta maata oli aivan mustaa ja hileuse-

kaista ja missi, kuten kaivauksen jatkami-
nen hitteummi osoitti, oli poltto-ovion pää,
palaneu samasta hopeareukaasta kuin 6459:
14 (6459:17), kaudasta 10 kappale kulta-
reukaasta 6459:4, 13 & 15 (6459:18) ja kah-
dasta 21 läpikoristeinen ketjuntakuuvalin
(6459:19). Tämän lisäksi löytyi alueelta
Q-S: VII-XI kartalle II (ja IV) pilkkuvivalla
merkityltä alueelta seuloittaessa run-
saasti luuta (6459:30-35, 37; kaudat, missä?
luuta oli runsaammin, ovat merkityt kartalle
kaksinkertaisella pilkkuvivalla), joku sa-
astianpala (6459:27-29), sekä melkein muo-
dottomiksi palaneita pronssipaloja, pronssien
niihtausnauhan pää, rautapaloja ja kuonaa (6459:
22-26), pari juomasarven ketjintutetta, jot-
ka kuulunevat yhteen n:o:jen 6459:2 ja 11 kanssa
(6459:20-21) sekä hiiliä (6459:28, 35, 36, 38-39).
Rundissa Q-R: X tuli onnellisesti syvästä esiin
iso, nähtävästi maaperäinen kivi. — Tämän
Mälkelän raivaaman alueen koillisosas-
ta löytyi seuloittaessa pari luusina ja vii-
takin pöytetun saaven kappaleita (6459:62,63),
jotka kuuluvat kaivausalueen polyjismu-
kassa olevaan kausainvaelluksen ajan hautaan-
sijalle tärkeimmän alempana. — Kun run-
dissa N-O: VIII-XI alleet isot kivet, joista
keskimääräinen oli suurin, runsaasti 1 m:iä
korkea, muodetaan pyramidinainen, ja jot-
ka kaikki alivat kangella liikutettavana
(ks. kartta V ja valokuva 6), alivat sirsityt
syrjään ja samoin joitakin niiden polyjis-
molella olevia isoinpia kiviä väännetty
pois, saattoi selvästi huomata, että ne vasta
hautauksen jälkeen oli paikalle sirsitty.

Kaikkien alla oli maa likaisen harmaata ja löytyi siinä vähän luuta y. m. Keskimäinen, pyramidimainen kivi oli sumuttu pottorovion päällä sen vielä kytevässä ollessa, päättäen siinä, että se oli aitta mustaksi palanut. Kuten nimittäin kaatoista II-IV ja V saattaa huomata, oli tällä kohdalla n. 2 m:ä pitkäällä ja vähän toista m:ä leveällä alueella keskikaudeltaan 25 sm:ä vahvanti hiiliä, mustaa maata ja tiheässä palaneita kiviä. Tämän pottorovion ~~ja~~ kivien alla olevasta osasta löytyi kaksi sulanutta hopeapalasta, näitävästi samaita hopeareunkaasta, kuin edellä 6459: 14 & 17 (6459: 41), vähän luuta (13 gr), joku pieni raudan kappale ja palanut savipalane (6459: 42-44). Pottorovion kivien kaakkospuolella olevasta osasta olivat edellä mainit 6459: 17, 37-39. - Ruuduissa M-O: XI olevan osan kivien alta löytyi kaudesta 11 poikkimurteinen, päätelkierre samaisesta kuin mainittu hopeareunkaasta (6459: 40), samantyyppinen kuin kappaleessa 6459: 14. Näistä isoista kivistä ylöspäin oli pienempiä kiviä yhä enemmän ja osittain kaudesta kerroksessa kaivausalueen luterisovunaan saakka. Jotain savias-tian palasta ja luusina (6459: 45) lukua ottamatta siinä täältä ilmaantunut löytöjä päitiin ruuduista M-N: XI, missä heti humuskerroksen alta n. 15 sm:ä syvästä kivien lomasta tuli pienestä alueesta melkoisesti luuta (6459: 47) sekä hiukan päätelkela (6459: 46) kaudesta 18 ja vähän palaneita savipaloja, jotka lienevät täne levinneet kaivausalueen koillispuolella olevasta haudasta.

Että tässä on kypsympässä ainakin

kaksi hautausta, toinen varhaisempi 500-lu-
vulta, joka mahdollisesti käsittelee useam-
pia eri haufauksia ja johonka kuuluvat
kaikki muut ylläluetellut esineet, päiti:
6459:5-7 sekä tietystikin osa luista, joita tä-
hän saakka esitettiin kaivosalueelta olet-
tiin, talteen kaikkiaan ainoastaan n. 275 kpl),
ja toinen viimeainitut löydöt käsittelevä myö-
häisempi haufaus, aikaisintaan 500-luvulta, on
selvää. Noita varhaisimpia löytöjä voinee
tuskien kaikkia piläa' aivan yhäsuuikairi-
na. Arvelisin kultaisen kaulareunkaan ja
hopeaisen kaulareunkaan (6459: 4, 13-15, 17, 18,
40, 41) kuuluvan yhteen haufaukseen, niiden
kappaleet kun löytyivät siksi läheltä toisiaan
ja osoittavat vahvoja kuumuuden merkkejä kum-
mankin ja ovat sitäpaitsi kuumuuteen takallaan
paloiteltuja. Nähtävästi on näistä kallisarvo-
ista erinostava osi pautuvainajan mukana
haufaus. Ne ovat n. v. n 300 - vuodelta j. Kr.
Viimeistään tältä ajalta ovat juomasarven ket-
juunlittimet (6459: 2, 11, 20, 21) ja ketjinkannatin
(6459: 19) jätävästori salkki (6459: 10) voi tuskien
olla näin varhaiselta ajalta, sen muoto kun on
sama, kuin 400-luvun salkkien²⁾.

Näitä haufauksen muotoon tulee lienee se ollut sa-
mantapainen haufaraunio, kuin esim. Hackman,
Die ältere Eisenzeit I mat 22 (Maankirkko; tässä
oli pottorovio haufaraunio raunassa; raunio
keskellä oli samoin kalne isoä kiveä, joista kerkinäi-
nen oli korkein), 39 (Tyrvää; tässä oli pottorovio
raunio alla; sen keskellä oli joitakin isompia äina
2 m pitkiä kiviä²⁾), 40 (Tyrvää; raunio oli koattu

1) Silitä hualimatta etä ne kalakuinkin lattoin koelatti
seuloa talteen.

2) Näihin varhaisempiin haufauksien kuuluneen myös
soikea tulustkivi N. N. 1. 6979, joka myöhemmin, muuttua kerä-
tässä²⁾ oli löydetty samolta paikolta, kuin kultaesine löydettiin. Se on
aivan muu in käyttämätön.

polttorovion päälle ja alisu keskellä isompia
kiviä, jätävästön reunolla ali pikkukiviä), 41
(Tyrvää; polttorovio oli paikalla, missä keskus-
kivi oli allut) ja 42 (Tyrvää; täällä oli polt-
torovio raunion keskellä olevien isojen kivien
välissä; kenties oli sitä niiden allakin). Kuten
eniten mainituissa rauniossa (Hackman 22)
olivat hautaan paannut ^{ja luvut} ~~erineet~~ levitetty
jokseenkin tarkasti polttorovion ulkopuo-
lelle. Isojen keskuskivien kahdella olivat löy-
dyt kivien alla, jätävästön ne koossa 18
olivat melko lähellä pintaa. Tämän rau-
nion on siltämuin kaluuta sataa vuotta
myöhemmin kausainoallisten ajalla tehty uusi
hautaus (6459:5-7). Huomattavaa on, että kuu-
vashaisempi hauta sisälsi melkein yllinö-
maan koristeita ja ylellisyyserineitä (kuoma-
sarven ketjut) sekä ainoastaan yhden työkalun,
veitsen (ja ehkä oikean tuluskiven), käsitteä myö-
hempi hauta vain aseita. Tämä ei joutune
ainoastaan muutamista kärttykissä hau-
tantakaisesta elämästä, vaan myös muutam-
sista todellisesta elämästä.

x

x

x

Koska paikalle tulevan rakennuksen n.
10 x 6 m laaja perustusala aijottiin kaivaa
täällä syvyyttä, katsottiin olevan syytä tutkia ko-
ko tämän alueen vähän reusaammia otet-
tuna. Jatkettavana kaivauksia louhaan
päin, missä niinkään ali fibeään karvan
kalapi ja missä maanpinnalla näkyi aino-
astaan muutamia kiviä (kuovan 7 etnala), tai
erille, siltämuin pintaturve oli poistettu, enin-
mäkseen nostamaisista kivistä ladattu

ei aivan täydellinen kivikkö. Raunion tä-
puolella ei se aivan yhtenäinen. Kivike-
hän keskellä ei joitakin isompia ja pie-
mpiä kiviä; siten oli niillä kaudessa kerrok-
sessa. (Ks. Kartta II ruudut M-S: II-VII sekä kuvau-
setnala). Likaisen harmaa maakerros, jor-
ta n. 10-15 sm lieue luettava Katajaka-
vullisuuden muodostaman kumakerroksen lu-
kseen, ulottui kauttaaltaan tähän alueella n.
40 sm:ä syvästi, missä puhdas vaalean har-
maa tai keltainen lieta alkoi. Raunio, jon-
ka pituus oli (n. S-N) n. 7 m, leveys ainoastaan
n. 4 m, on samantainen, matala kivisonkkio, jon-
moiset Uskelossa Tsakylän mailla ovat niin y-
leisiä (esim. Hackman, Eisenzeit kuva 34/4011) ja S.M.
-F.M. XIV (1907) s. 89 kuva 3), vaikka tämä olekin
hautautunut Katajanjuurimunan alle ja vajoi-
nut varoiten peluneen maaperään. Kun tätä
Rauniota keivettiin kaakosta luoteeseen päin,
tavattiin ruudussa Q-R: III-V ruusaanti (17140)
luuta n. 15-20 s:miä syvästi, kivien päällä ja
lomasta (6459:52), kaadasta 14 rautainen veitin
(6459:49) sekä seuloessa tältä alueelta päin
luuta ja hiiliä, pieni pronssirengas (ketjunliite?) ja
rautarengas (6459:50) ja muutamia savirastiaupalo-
ja (6459:51). - Ruudusta P: I ja O-P: VI löytyi
parista kahta luumurenia (6459:55) ja pari savi-
astiaupalaa (6459:56) kivien päällä ja niiden lo-
masta n. 15-20 sm syvästi, sekä kaadasta 15, sit-
teuksen kivet oli poistettu, pronssisaljen variosa,
kappaleita saman saljen seuloista ja kaadasta löytyi
samolta kaadista seuloessa (6459:54). Tämä salkki,
joka turkin oli alkuaan kivien alla, vaan syvenneet-
tä niiden lomassa, löytyi n. 25 sm syvästi. Koh-
dista 16 ja 17 löytyi aivan Raunion ulkoreunasta

niinikään n. 20 sm:ä syvästi saviastian pa-
laria sekä kaadota 166 lisäkki leukalun-
palanen (6459:58-60). Nämä lienevät jätteitä
vainojalle tuodusta ukreista talipöijäisistä.
Jotakin hiilia? Tuli esille sieltä Täältä kulttuurik-
kerroksesta. Ruudussa R:V oli kulttuurikerroksen
alareunassa pieni hiilikoko, ruudussa Q:III oli,
samoin aliina, pieni n. 30 sm:ä vakoa kerros
tummaa, paljon järkeä osoittava ja vähin hiilillä
sisältävää lietta. Ruudussa M:V oli samoin pie-
nellä alueella kulttuurikerroksen alareunassa
40 sm syvässä hiiltä ja mustaa maata. Täältä löytyi
joku saviasiapalanen ja leusiru (6459:61). Mitään
pottosaviä ei tämän kauden kaadalla siis ollut.
Pain se kääntöksen, että luut tässä haudassa,
joka siitä löytyneen saljen mukaan päätynse 300-
luvulta, oli levitetty kivien päälle, joteuka se min-
tutti kaivausalueen koillisosassa tavattua pottokal-
miton (ks. alempana), kun taas kivikella yhädistään
haudamuodon kumpamaisiin kiviraunioihin.

Jätkeäse kaivauksia keskimäisistä hau-
dauksista koillisen päästä pisti aluksi silmään
kivien väheneminen (ruudussa M-O: XII-XIII) sekä
ylhätaajemmin esiintyvät osittain palaneet savi-
palat, joista osa oli kuumuudessa muuttanut hao-
koiseksi kuonaksi. Pöitri näiltä savipaloja ei Täältä
alueelta löytynyt muuta kuin pari leusirua ja sa-
viasiapalaa (6459:64). Sen sijaan iluaantui
kaivausalueen palyriinurkosta, ruudusta L-P:
XIV-XVI (ks. kartta II) tyyppinen kausainoaal-
lurten ajan pottokalmito. Maanpinnalla ei
täällä voinut huomata mitään erikoista; tuo-
kin ainoataa, kiveä pisti näkyviin, Tasaisten
saunamalaton alta. Kun pöintaturve oli pois-

tehtiä, tuli kuitenkin näkyviin melkoisesti kiviä
ja kuu niiden välisen multa poistettiin n. 10
sm:n syvyydelle, paljolti Filicén kivetty kal-
miston penta (ks. kuva 9). Kalmiston alareunan
merkittävät muutamät isot kivet ruuduissa P: XV.
Näiden alapuolelta (viime: sta ja Q: XV:sta) ei mi-
mittäin löydetty muuta puhumattakaan ainoa-
takaa joitakin savipalaa, jätävösti niitä heli-
kivien yläpuolelta alkoi runsaasti esiintyä.
Ehkäpä ovat muutamät isot kivet ruuduissa
M-O: XIII tämän kalmiston rajaa lounaaseen päin,
vaikka tonin niiden ulkopuoleltakin löytyi melko-
isesti noita savikappaleita, olipa niitä vähiä levin-
nyt Keskimäisessä haudauksessa. Näiden kivien
rajoittamalla alueella oli tavattoman runsaasti
noita enemmän tahi vähemmän palaneita savikap-
paleita ja savikuonapaloja. Vaikka niitä joskus tuli
esin syvemmälläkin, vieläpä kivien alle (koh-
dasta 19 merkittöni esin. niitä löytyneen 40 sm syväs-
tä, samoin ruuduissa N: XIII-XIV olevan ison kiven al-
ta), huomattiin niitä ruuduissa L-P: XIV-XVI ole-
van yksinomaan kivien päällä ja välissä. Ruu-
duissa N-O: XV, ^{sillä alueella} missä kiviä ei ollut ensinkään,
oli niitä n. 15-20 sm syvässä 6-7 sm vahva kerros,
jossa kyllä oli joitakin aukkoja (sekä savipalo-
ja että savikuonaa al. sekkaisiin); tämän kerroksen alla
oli vähän liikkaisesta väristä maata ja aliina, kos-
kematon tä siistää vastassa oli ilonlainen, hii-
lensekainen, 3-4, paikoin aina 10 sm vahva läi-
kä aivan mustaa, palanutta maata. Koko kulttuuri-
kerroksen vahvuus riittäen humuskerroksenkin al.
Tällä kaudella (N-O: XV) 40-45 sm (Ruutujen N-O: XIV-
-XV yhtymäkohdassa alkoi pudastua 45,5 sm syvässä).
Näistä savipaloista kahta enemmän.

Yleensä oli maacalaatu tämän palto kalmiston

alueella (ks. Kartta VI) seuraava: Kun pintatu-
ve ali poistettu — tältä seuraavasta mullas-
ta ei lastoilla tulkinnalla löydetty mitään
kulttuurimerkkejä — tuli ruudussa L-M: XIV
ja L-N: XV-XVI näkyviin jotakin kiviä, ja
kun niiden välinen likainen väri ja sairap-
paleita sisältävä mulla ali poistettu, paljastui enim-
mäkseen yksikerroksinen ja pieneen puoleista,
helppo nostettavista ja nyrkki kokoisista kivi-
tä koostu tiheä kiveys (ks. kuva 9). Savikappaleet
ja luutkin löytyivät enimmäkseen näiden ki-
vien päältä ja lomista, jota vastoin löydöt tulivat
esiin vasta kiviä poistettaessa. Liuta ei, samoin
kuin savikappaleita huomattu erikoisesti ole-
van kivien alla. Hiiltä ali kivien päällä ja vä-
lissä vain yksinäisinä kappaleina, kohdasta 20
oli hiiltäkin jo 20 cm syvässä pieni hiilikoko.
Parissa paikassa oli pieniä alueita punaista pa-
lomaata (ruutujen M-N: XIV-XV ja N-O: XIV-XV
yhtymäkohdissa). Aliina koskematon maa-
ta vastassa, kivien alla, 40-50 cm syvässä, oli
mustaksi palaneita, vähin hiiltä sisältäviä
läiskä. Yleensä alkoi koskematon maa n. 40-
50 cm syvässä. Mitentä paljon tästä 40-50 cm vah-
vasta kerroksesta on laskettava humusmaakerri, on
vaikeata sanoa, koska maakerros enimmäkseen
oli heti pintatutusta alkaen, samoin kuin ko-
ko kaivausalueella, jatkuenkin yhden värin ja
likaisen harmaata. Kivikerros oli n. 5 ja 35 cm
sm:n välisellä alueella.

Tältä alueelta löytyi seuraavat esineet:
Kohdasta 20 riipuskorvasimen kappale (6459: 65),
kohdasta 23') ison kivien alla ja vierestä joukko
saviastian paloja (6459: 69), kohdasta 24 mut-
ti 22 on epähuomiossa jäänyt väliltä pois.

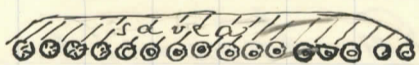
kausi kaivutettu miekka ja ruotoon päätyvä,
pilkki, väkäteräinen keihään kärki (6459: 71-72)
25 sm:ä syvästä. Keihään tyriosa ja miekan
käännetty kanta alivat, kuten patin astakin
näkyi isokkon kivon alla; näiden esineiden
alla oli vielä pikkukiviä. Niiden asemasta
ks. kartta VI ja valokuva 9, missä esineiden
päällä oleva kivi ei ole aivan oikein asetettu.
Tällä kaudella ja sen ympäriltä löytyi
ruusaanti luuta sekä kiviä päällä että välillä.
Kaivauksessa merkille jäänyt luuden löytöpaikat
on merkitty kartalle VI; seulotessa löytyi
niitä laajennusta alueelta; kaikkiaan
yhteensä tuli niitä talleen tästä kaudasta
123 gr (6459: 62, 64, 73, 76). Maa oli kaudan
24 ympärillä (ks. kartta VI) pustaun hiedan
reunassa mustaa, vähin hiilenseväistä yli
50 sm syvästi, paikoin 10 sm vahvasti. Kaudasta
25 löytyi riipuskorvasin ja kaudasta
26 kaivausalueen reunasta läheistä pintaa
rautaveitsi (6459: 74-75). Seulominen tuotti päit-
si luuta ja noita palaneita savipaloja sitäpäiti-
vähän savastian kappaleita (6459: 70).

Tämä hauta on keihäänkärjestä 6459: 72
päättävien aikaisintaan 500-luvulta ja on samoin-
kuisen sen kaudesta suunnitteen yfidenoi-
kainen ensiksi kerrattuun hautausmaahan
kääntö myöhempi haudaus (6459: 5-7), si-
säntä tämäkin yfidenomaan aseita ja työkaluja.
Kaivauksien nojalla tain seuraavan koi-
tyksen kalmiston valmistamisesta: Maanpin-
nalle ladattiin ensin tiheään pikkukiviä.
Näiden kiviä lomaan sovitettiin pottolavalla
pottotuhon/haudakalusto sekä poltetut luut,
jotka viimevainitut on levitetty ehkä

samoinkuin nuo savikappaleetkin kivien
pääle, jolloin ka niitä saattoi joutua kivien
lomaan, japa joku allakin. Pötkäläoalta
joutui kivien lomaan joitakin kytteviä hii-
liä, jotka sitten jättivät paikoin alku-
peräiseen pintaturpeeseen nuo mustat läi-
kät. Kivity ei nimittäin ollut niin tiheä, että
se olisi estänyt tämän.

Niitä noihin savikappaleihin tulee, joita
kaikkiaan olettiin Falteen luvun 13 ja joita löy-
tyi runsaita ruudusta L-P: XIV-XVI, joista toi-
set ovat aivan kuonakin palaneita, toiset taas
melkein ra'assa tilassa, ja joissa näkyy jäl-
kiä pyöreistä, kuorituista, pienempoleisista piis-
ta, aksista, ruokoista y. m. eikä jokuhen somen
jälkikin, on ^{mailla} samantainen tavattu, päitni useita
puheenalaista kalmistoa muistuttavista kausain-
vaellusterajan kalmistoista, jo 100-luvulta j. Kr.
joutuvista Kakkilan Penttalan kalmistosta, joitakin
varhemman rautakauden, elupäässä kausainvael-
lusterajan kivironkkiohaudista ja myöhemmän-
kin rautakauden polttokalmistoista. Että ne
olisivat selitettävät siten, että kalmisto on en-
tisellä ~~plak~~ asuinrakennuksen paikalla tahi,
ainakin tässä tapauksessa, että kalmiston pai-
kalla olisi myöhemmin asuttu, ja että ne olisivat
jäännäksinä seinän Tiivistyksestä (n. s. lerkkiniings-
tyksen), edellyttäisi liian monta sattumaa. On
aivan varmaa, että niillä on jätain tekemistä
hautaus tapojen kanssa. Parhemmin niitä tut-
kimatta on vaikea sanoa, mistä ne joutuvat.
Oli joko ajateltava, että väenaja on pol-
tettu savetussa majassa tahiikka että niitä
on levitetty haudalle asuinrakennuksen tyun-
koalina. Savetut majat ovat nimittäin

alleet Fiettävästi käytännössä Pöytämaissa, Suomessa ja kivikaudella, Ruotsissa ainakin jöppösikaudella ja Suomessakin (Ahvenanmaa) on löydetty jätteitä sellaisista, toisista, työkaluista (mältä rautakaudelta). Tahi joutuivat ne savesta polttolavan alueelta. Tämä selviytyy joista sopii mielestäni parhaiten, ainakin Uskelan löytöihin, joista olen tehnyt sen huomion, että ne savikappaleiden pienuat, joissa on niitä pyöreiden puiden jälkiä, ovat useimmiten Fuskun esineitä, palaneita tahi nakineita, Näin kuitenkin joutuu niiden leulien olevan, jos rakennus, klinrus, josta ne olisivat jätettä, olisivat palaneet. Mitä odottaisin surja kallon runsaan löylypaikalta. Kun palojen joutossa taas on runsaasti aivan holkaisekin kuonaksi muuttuneita ja siis savi on ollut kovassa kuumuudessa, on tuon kuumuuden löytynyt tulla toiselta puolelta, kuin missä savi oli korkeudessa niiden pyöreiden puiden kanssa. Arvelen tämän seikan olevan parhaiten selvitettävissä siten, että polttolavan, ariana tehtin savesta, alustana pyöreitä, kuorittuja puuta, kuten kuva osoittaa. Kovassa

kuumuudessa paloi saati ariana pienuana kuonaksi, jota vastoin puuta vastassa oleva osa jäi, ainakin isäkin osaksi edes punaisiksi palaneita. Polttolavan jätteet on sittemmin leitetty haudalle tahi ovat savikappaleet jätteitä hautauspaikalla allesta, eikä useamminkin käytetyistä ja sittemmin sortuneesta polttolavasta. Polttolavan ariana jätteitä ovat näitävästi nekin savikappaleet ja kuonapalat, jotka löytyivät Miedeltäkirkolta erään jo edellä mainitun hautausmaahan alla tavasta polttolavasta (Hackman, Esineet I n:22, s. 46). Kun

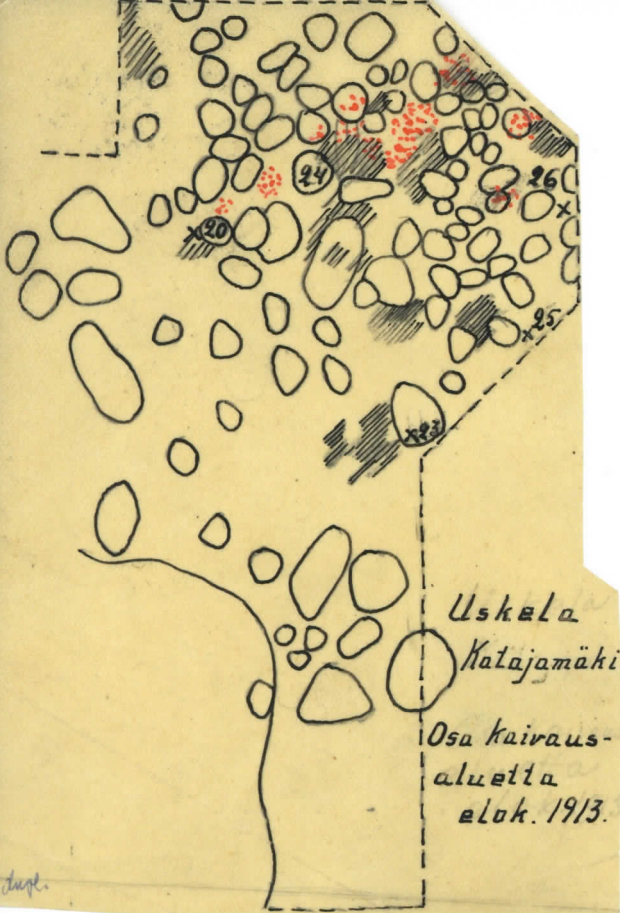
1) Asumuksen jäljelleminen, vainajan viimeistä lepoa valmistettaessa on siksi tunnettu sekä arkeologinen että etnografinen ilmiö, että sitä ei tässä tarvitse lähemmin selostaa.

Ruotsissa ei tiedäkään ole ~~hain~~ hautaus-
paikoilla tavattu tällaisia savikappaleita
ja kuu varhaini kalmisto, mistä niitä meillä
on tavattu, on itä-balttilaisista esinemaadristaa,
mainittava Nakkilaa, Penttalan hautakunta, näytt-
tää siltä, kuu alisi tällaini ilmiön juuret
sitä ovat Flämereen maakunnista. Siellä en ain-
kaan vastaiskni Tuonne analogioja.

Kaivausalueen luoteispuolelle jäänyt kivi-
rauniio (kartalla I = b; kartalla II ruudut K-d:
VIII-X) on euri keväänä mahdollisimman var-
haini Tutkittava, koska kaivaukset, sittem-
kun rakennuspuolet ovat piteneväälle edistyneet,
kävisivät vaikeiksi ja koska Tuonne postua Tu-
llee eukä sen kaudalle. Samoin luulen uuskora-
kennuksien perustustöiden aiheuttavan kai-
vauksia paikalla. Kokonäen penkka näytt-
tää nimittäin olevan hautausmaata. Koudissa
c ja d kartalla I oli nimittäin kiveusekai-
sia, epäselviä kumpuröitä, arvatenkin haute-
rauniöitä, ja vielä Ketolan Loukotilan puo-
lella (kartalla e kartalla I) näkyi ojan reu-
nassa goitakin palaneita kuumuruja.

Helsingissä Sp. Taunmik. 1914.

Arne Ruopaeux

Uskela

Katajamäki

Osa kairaus-
aluetta
elok. 1913.

dupl.

Kartta I.

Ketolan loppotilan, alueen Isokylän Kupilan (Hannulan) maita.

Akseli Mäkelän
(Katajamäki-nimisen)
palstatilan paikka
Uskelan pitäjän
Isokylän Nohterin
Ketohaassa, kaivettu
syks. 1913.

- a. kaivauspaikka.
- kaivaus alueen raja.
- b. kaivamatta jätetty hautaraunio.
- c. hautaraunio?
- d. hautaraunio?
- e. luita ojan reunassa.

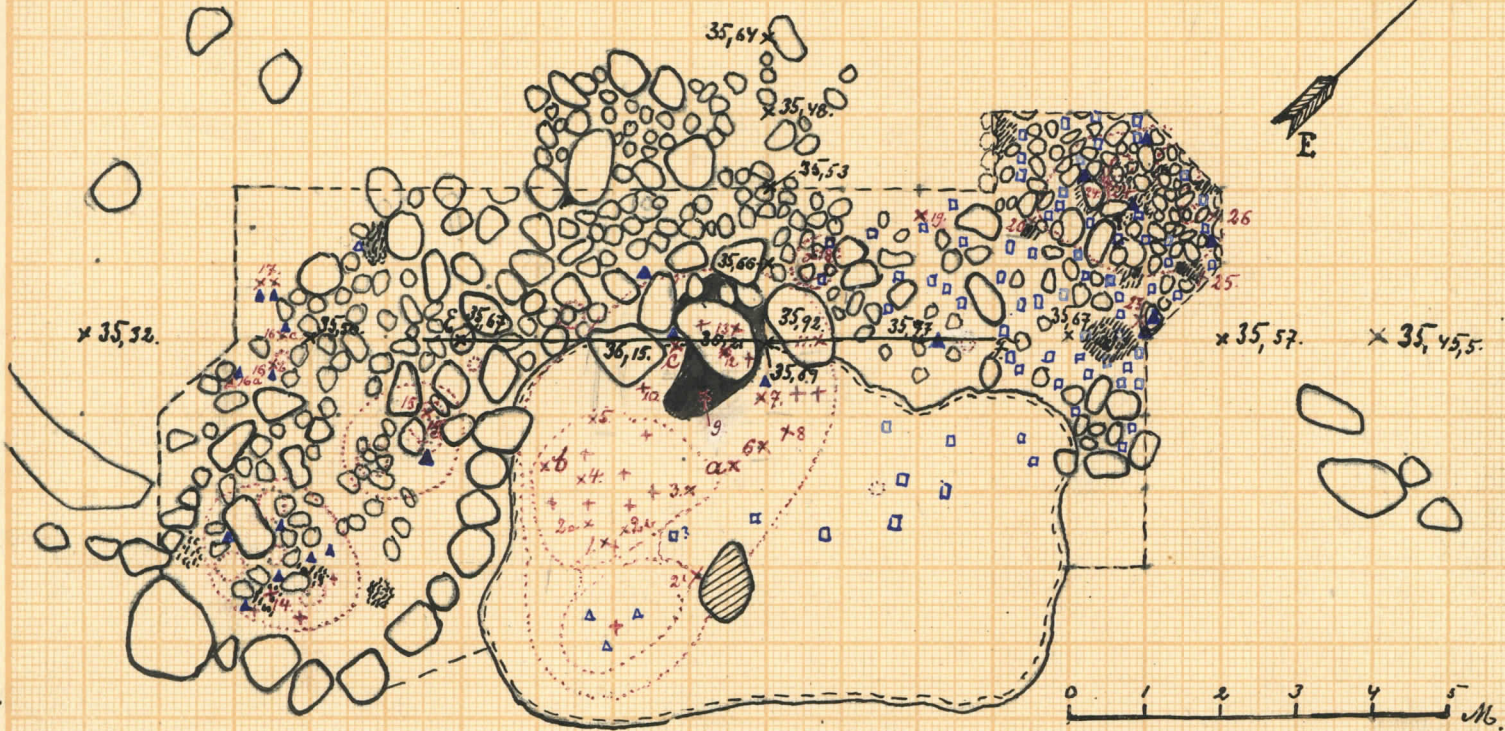
Nohterin
talon
peltoja

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII XIII XIV XV XVI XVII XVIII XIX XX

x 35,60

J.
K.
L.
M.
N.
O.
P.
Q.
R.
S.
T.

J.
K.
L.
M.
N.
O.
P.
Q.
R.
S.
T.

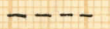

x 34,77

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII XIII XIV XV XVI XVII XVIII XIX XX

Kartta II.

Uuskela. Isokylä. Nohterin Ketohaka.
 Kaivaus-alue tulevan Kataja
 mäen palstatilan paikalla.
 Tutkinut R. Europaeus lokak. 1913.

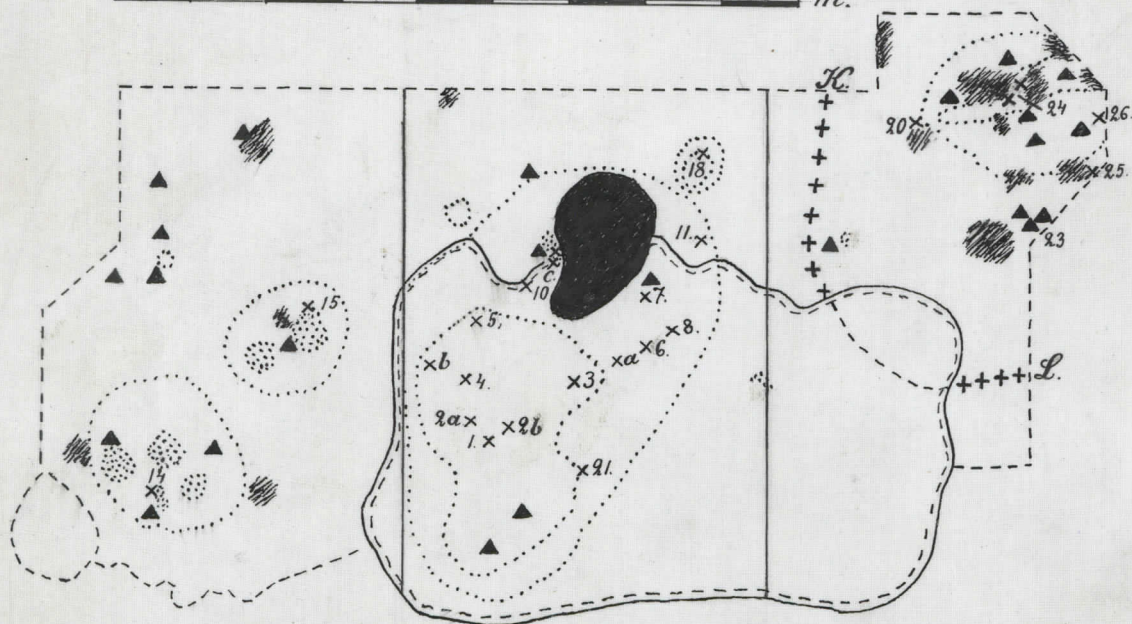
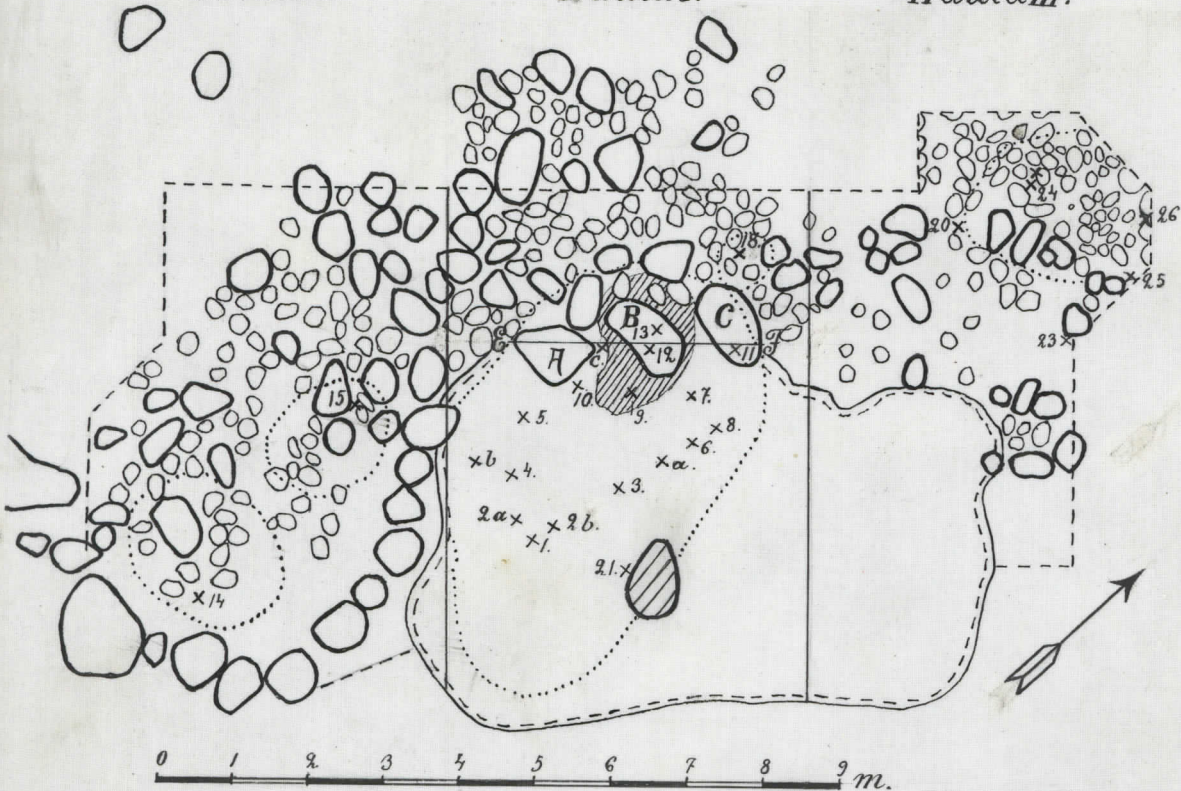
- Perustusten raivattu alue.
- Kaivausalueen raja.
- x 18 löytöjä.
- ++ raudan ja pronssin kappaleita.
- ▲ saviasian paloja.
- ■ palattuja savipaloja
- luu-alueiden rajat.
- x 35,67 Korkeus Uuskelan joen pinnasta metreissa.

Kartat III & IV.

Hauta II.

Hauta I.

Hauta III.

Hauta II.

Hauta I.

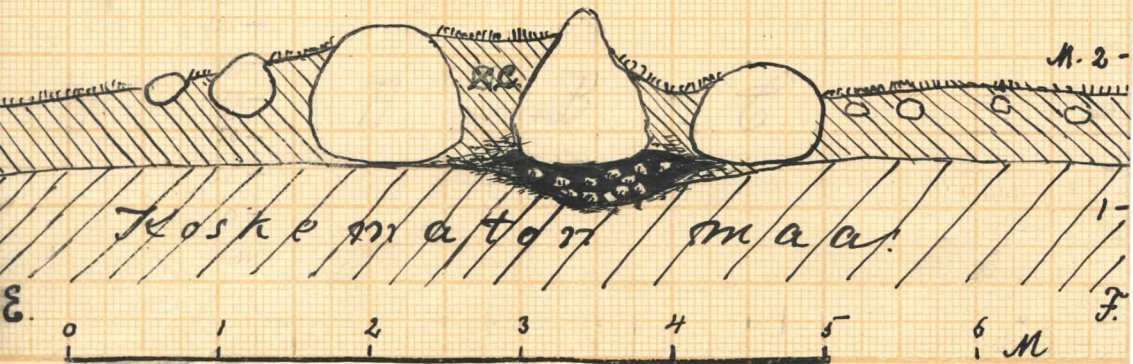
Hauta III.

Uuskela, Isokylä. Nöyterin
kelokava. A. Europæus lokak. 1913.

Kartta VI.

Uskela. Isokylä. Nohterin
Ketohaka. Poikkileik-
kaus linjalta E-F (Kart-
ta II). A. Europaeus lo-
kaku. 1913.

⊗ C. Esineiden 6459:5-7 löy-
tökohta (Myöhempi haudaus).
Samalta kohtaa alemmaa löy-
tyi kultarenkaan katkel-
ma 6459:4.

Kartta VI.

Uskela. Fskylä. Nohterin Kotohaka.

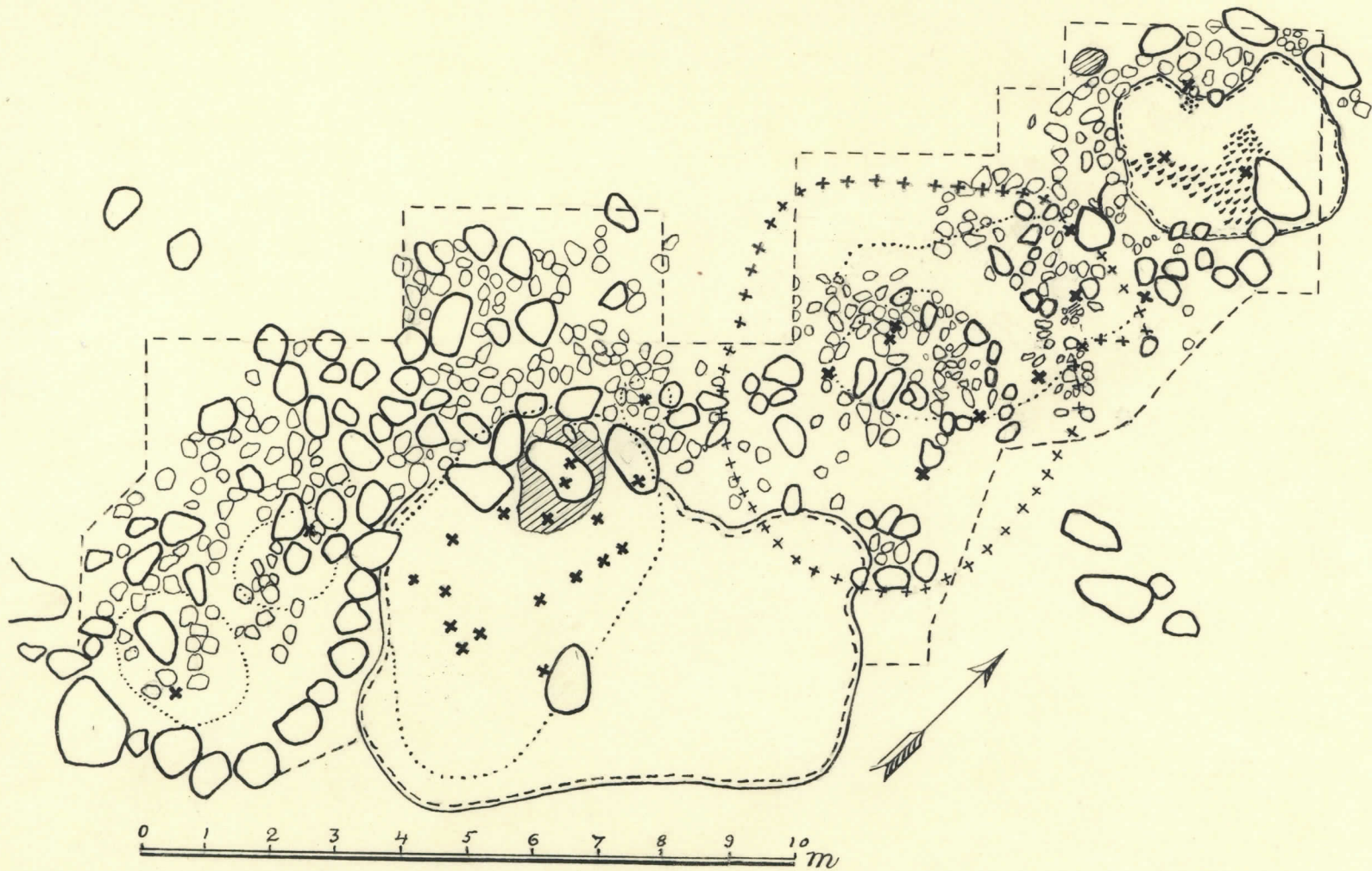
Erikoiskartta kaivaus-aluee Koillisestä (vrt. Kartta II). A. Europaeus. lokak. 1913.

x 25 } löytöjä.
x 20 }

Luuta.

24. Miekka ja keihään 6459: 71,72
löytökohta.

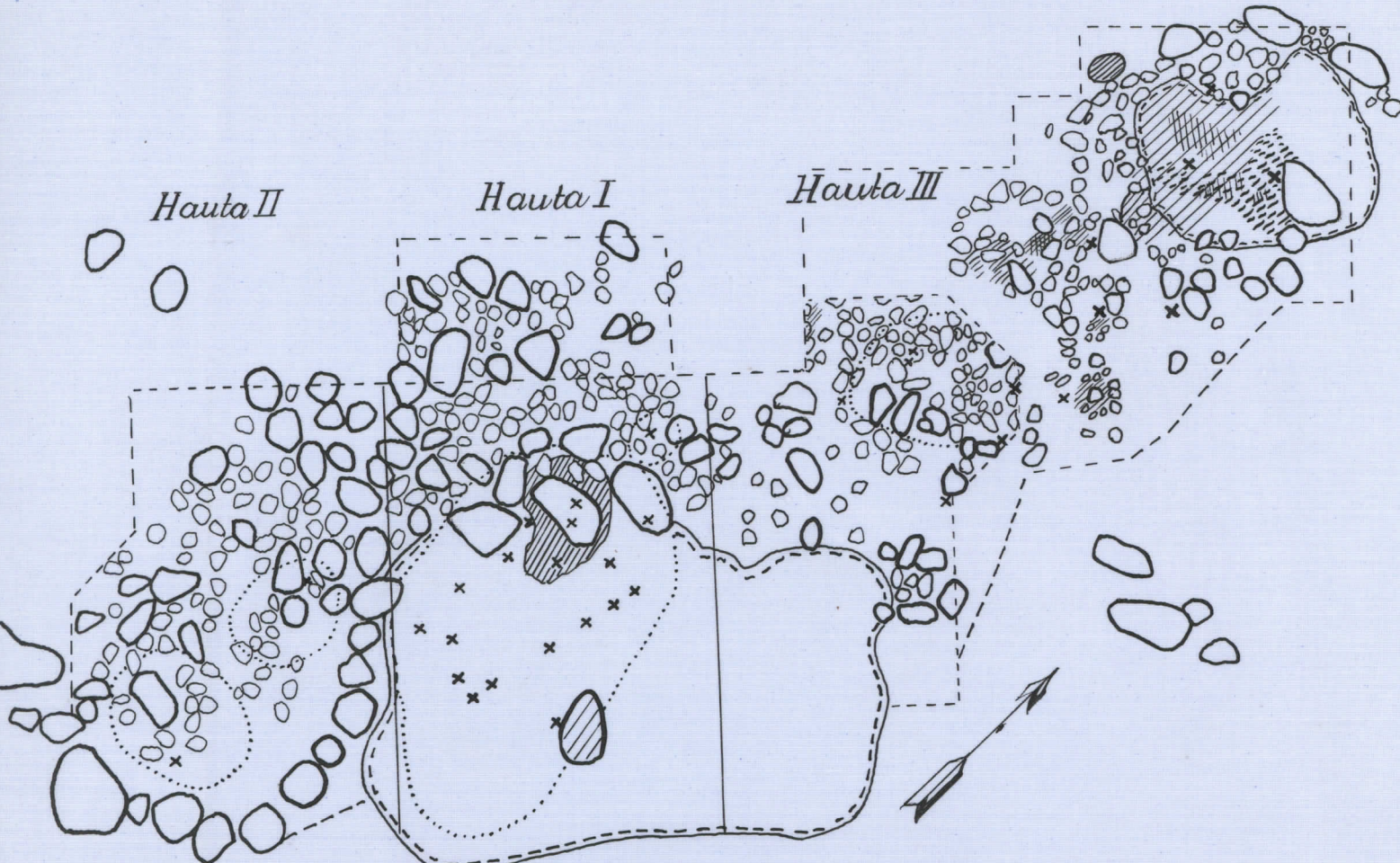

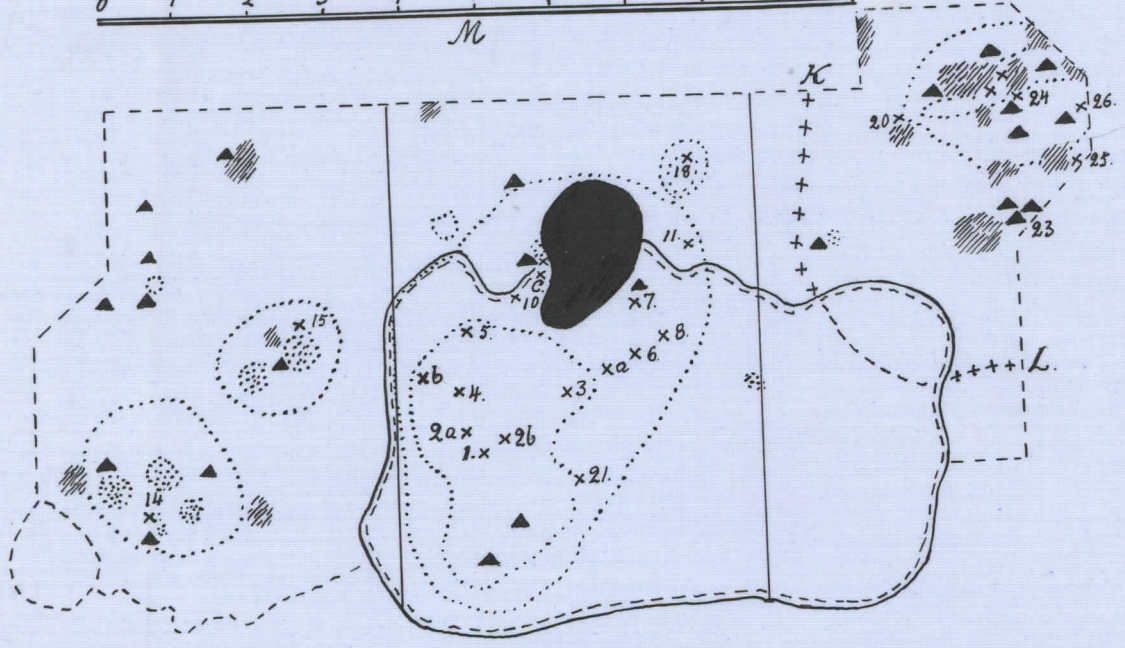
Uskela, Isokylä. Nohterin Ketohaka
Kaiv. A. Europæus 1913-14.

la. 1913-14.

188 p. 10

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
M

Hauta II

Hauta I

Hauta III

Uuskela. H. M. Top. ark.

Konjus A. Europaenen matheem.
Toukokuun 15: p:nä 1913.

Käydessäni kesäk. 1914 Uuskelaan

selvenni ahellisittaneeme, että se
mähi, joka kukaan Nauteri: Ketohaan
Palana, ei ole Isonähi, vaan että
se mähi mäeet ei ole mitään, erik. nimenä,
• Seä Isonähi, että Pelonähi ovat
vrtt. karjan oja, koidin puolella ja
erottaa ne matalaanko nakkelmia.

Helsingistä 12 p. kesäk. 1914

A. Europaenus.

Kuva 1.

Uuskela. Isokylä. Kaivaus,
paikka Noulénin Ketolaan
Ouvattuna paikalta SSE a $\frac{1}{2}$
km. Kesellä Isomäen ja Hyppö-
mäen välinen rotko; vasemmalla
Ketolan lahkotila ja Toijylän mökki.
x Tallegrenin Kaivama raunio (6/25; II).
+ Nyt kaivetut rauniot.

Arv 1913. L. 136 2575

Kuva 2.

Uusikaupunki. Isokylä. Kaivauspaikka
ka. Nantterin ketohaana X(+)
kuvattuna paikalta SSE:n
1/2 km. Tautassa Isomäki-
kokoaisuuksessaan. X = Jau-
gorenin 1912 Tutkinta raunio (6/25,
raunio II). MS 1913. L.136
2576

Kuva 3.

2.

Uuskela. Isobylä. Kaivaus-
paikka (+) Naaterin Keto-
naassa, oletta paikalta
SE n. 200 m.

Arv 1913.

L. 136

2577-8

Kuva 4.

3.

Uuskela, Tsolylä. Naalinen
Ketohaka. Kaivospaikka
SE-suunnasta katsoen
nä sellaisena kuin se on al-
kukin oittaneen paikalla
saapnessa. (A. E. 1913)

L. 136

2579

Kuva 5.

Uuskela. Isokylä. Nauterun Ke-
töhaka. Kaivospaikan luo-
leispuolelle jäänyt rauni
(Kartta I = 6, Kartta II ruudut K-I
VIII - X) ArS 1913. Kuvaattu
?dantw päivi.

Kuva 6.

5

Uuskela. Isokylä Nauverin
Ketsäka. Kaivauspaikalta
lokak. 1913. Isot kerkurikivet run-
duissa N-O: VIII-XI idäntä päi kait-
soina; löylypaikka e ristinkoh-
dalla. Keskimäinen kivi oli
pottorovion päällä. Oletta en-
nen kaivauksen alkua.

2581

L.136

Mrs 1913.

Kuva 7.

4.

Uuskela. Isokylä. Naanteri.
Keltahaka. Löytöpaikka α^c
(löytäjät E. ja A. Mäkelä seisovat
sen oik. puolella) lounaasta päin
katsottuna. Huom. isot keskus-
kivet. Etualalla ruudussa
M-S: II-VII olevaa rauniota. Olet-
tu ennen kaivauksia.

2582 L. 136

A. Europaeus 1913.

Kuva 8.

Ustela. Tsakyla. Nauterin
Kotokalla.

Kaivausalue lännessä
päin katsottuna. Etualalla
ruudut M-O: IV-VII. valok.
Niilo Kallio. (A. Es. 1913).

L.136

A128:33

Uuskela Katajamäki, pöytäkalmita,
asetet 6459: 71-72 lounaasta. A. Es. 1913.
levy 2583.

Liimattava!

6459: 71-72 SW-sunnusta. A. Es. 1913.
levy 2583. Uuskela, Katajamäki

Kuva 10.

Uuskela, Isakylä, Noulteri Keltokallio

Näköala Kaurauspaikalta

etelään. (A. Es 1913).

L.136

2584